

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Hrebeniuk Dmytro

BETWEEN UNIVERSALISM AND FRAGMENTATION: THE EVOLUTION OF INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS STANDARDS 225

Бугаєць Альона Сергіївна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА. 228

Бондарюк Ольга Олегівна

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВИКРАДЕННЯ ДІТЕЙ У МІЖНАРОДНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ ПРАВІ. 230

Галат Владислав Ігорович

ЗАКОНОДАВЧА ЕВОЛЮЦІЯ СТАТТІ 25 КОНВЕНЦІЇ ООН ПРО МІЖНАРОДНУ КУПІВЛЮ-ПРОДАЖ ТОВАРІВ: ВІД ПРОЄКТУ ДО СУЧАСНОГО ФОРМУЛЮВАННЯ 234

Жакун Маргарита Юріївна

ВОЄННА ДИПЛОМАТІЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ. 237

Івахненко Єлизавета Олександрівна

СТАНОВЛЕННЯ НОРМАТИВНИХ ТА ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗАСАД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ЖІНОК В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ У XIX – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XX СТОЛІТТЯ 241

Ковальчук Андрій Трохимович

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ЗАХИСТУ КРИТИЧНОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВІЙСЬКОВИХ ЗАГРОЗ 245

Омельченко Іван Ігорович

СТАНОВЛЕННЯ ПРИНЦИПУ ПРОПОРЦІЙНОСТІ В МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВІ. 248

Островерхий Олександр Олександрович

ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НАЙВИЩОГО КЕРІВНИЦТВА ДЕРЖАВИ ЗА ЗЛОЧИН АГРЕСІЇ У XXI СТОЛІТТІ 251

Раздорозний Герман Юрійович

УЧАСТЬ АДВОКАТІВ У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ 253

Редченко Ярослав Олександрович

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВИХ ВАЛЮТ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ. 255

Ругало Богдан Андрійович

ІШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ І МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННИХ ТА БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ 259

Самойлюк Дмитро Геннадійович

ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ ДОКАЗУВАННЯ В МІЖНАРОДНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ 262

Taylor Alla Valeriivna

UNIVERSAL PERIODIC REVIEW AS A MECHANISM FOR MONITORING HUMAN RIGHTS IN ISLAMIC STATES 265

Фасій Анастасія Володимирівна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИМУСОВОГО ЛІКУВАННЯ В УМОВАХ ГУМАНІТАРНИХ КРИЗ: КОНВЕРГЕНЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ТА СТАНДАРТІВ ОХОРОНИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я 268

Чернявський Марк Віталійович

ЦИФРОВІЗАЦІЯ МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЙ ООН ЯК НОВИЙ ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ. 272

Ciornii Inesa

ANTARCTICA, HUMAN RIGHTS AND INTERNATIONAL LEGAL RESPONSIBILITY: UKRAINE'S LEGAL PERSPECTIVE FROM THE AKADEMIK VERNADSKY STATION 274

ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ ДОКАЗУВАННЯ В МІЖНАРОДНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Інститут доказування в кримінальному провадженні належить до юридичних механізмів забезпечення реалізації основного принципу правової держави – верховенства прав і свобод людини [1, с. 203]. Цей постулат справедливий не тільки для внутрішньодержавних кримінальних проваджень, але й для міжнародного кримінального процесу. Завдяки формалізованим правилам доказування стає можливим забезпечити водночас захист прав і свобод жертв кримінальних правопорушень, для яких процес доказування стає шляхом до визнання злочину, покарання винного, відновлення справедливості, репарацій та компенсацій, так і для інших учасників кримінального процесу, таких як підозрюваний (обвинувачений, підсудний), для яких належне доказування стає надією на виправдання, якщо вони невинні, і на справедливе визначене законом покарання, якщо вони винні, а також свідків, цивільних позивачів та інших учасників кримінального провадження. Неможна не згадати і того, що добре сформований інститут доказування спрощує та покращує роботу слідчих, обвинувачувачів і суддів, які, завдяки згаданому інституту, отримують змогу здійснити свою функцію розслідування та правосуддя. Отже, інститут доказування є надважливим як для внутрішньодержавного, так і для міжнародного кримінального провадження.

Важлива відмінність між національним кримінальним провадженням та міжнародним кримінальним процесом в світлі процесу доказування полягає в тому, що в національних законодавствах процес доказування, як правило, чітко формалізований в законі, уточнений в практиці, та підкріплений добре відомими принципами. Неможна відмовити міжнародному кримінальному процесу в цих засадах, проте в ньому інститут доказування виявляється суттєво менш сформованим та регулюється порівняно меншою кількістю формальних приписів. Це зумовлює погляд на інститут доказування в міжнародному кримінальному процесі як на такий, що є відмінним від інституту доказування у внутрішньодержавному кримінальному провадженні. Отже, феномен доказування в міжнародному кримінальному процесі заслуговує на окремий розгляд і дослідження. Методологічно правильне та фактично вірне дослідження цього процесу повинно починатися з вивчення його генези.

Показово, що інститут доказування в міжнародному кримінальному процесі досі не отримав достатнього осмислення не тільки в українській, але й в іноземній правовій думці. Серед таких загальнотеоретичних досліджень тут можна назвати лише проект групи дослідників, що проводиться під егідою Університету Геттінгена, публікація результатів якого очікується в 2027 році [2]. Дослі-

дження ж правової історії цього інституту демонструє, що він виник не з єдиної кодифікованої традиції, а з складного і часом суперечливого діалогу між системами загального права та континентального права, сформованого особливими інституційними контекстами міжнародних трибуналів, сформованих за результатами збройних конфліктів для переслідування скоєних під час цих конфліктів міжнародних злочинів.

Першим з таких трибуналів став Нюрнберзький, тож можна стверджувати, що й інститут доказування в міжнародному кримінальному процесі починає формуватися саме в ході створення та роботи цього трибуналу. Вже цей процес віддзеркалює всю суперечливу історію доказування в міжнародному кримінальному процесі. Достатньо поглянути на статтю 19 Статуту, яка передбачала, що Трибунал не повинен бути зв'язаний технічними правилами доказів і може приймати будь-які докази, які він вважав такими, що мають доказову цінність [3]. Це було свідоме відхилення від суворих правил англо-американської загальної правової традиції, частково зумовлене прагматизмом – величезним обсягом і різноманіттям документальних доказів, а також, як можна припускати, політичними впливами. В результаті Трибунал приймав переважно документальні докази, а судді отримали широкі повноваження у визначенні ваги кожного конкретного доказу. Стандарт доказування не був чітко визначений, і залежав від правосвідомості суддів більше, ніж від формальних правил.

Новий крок в розвитку міжнародного кримінального правосуддя, а отже і доказування в ньому, був зроблений лише в 1990-х роках із створенням міжнародних кримінальних трибуналів по колишній Югославі та Руанді. Їхня діяльність сприяла поглибленню та систематизації міжнародних норм щодо доказування. Обидва трибунали діяли відповідно до Правил процедури та доказування (Rules of Procedure and Evidence) [4, 5], які значною мірою спиралися на змагальну модель загального права, що відображало домінуючий вплив англо-американських юристів у їхньому складанні. Водночас, неможна не відмітити, що ці правила все ж ввели більш складні процедури, зокрема щодо розкриття доказів, допиту та перехресного допиту свідків, обробки документальних матеріалів.

Іншим важливим досягненням цих Трибуналів стало створення значної практики в конкретних справах з питань доказів. Ця практика стосувалася таких питань як стандарт і тягар доказування, оцінка достовірності доказів, прийняття попередніх свідчень, оцінка доказів, що могли бути одержані під примусом. В якості прикладів можна навести справу Поповіча, в якій Апеляційна палата Трибуналу по колишній Югославії тлумачила стандарт щодо непрямих доказів (в залежності від обставин справи, якщо є необхідність в підтвердженні достовірних та надійних доказів і підтвердити факт поза розумним сумнівом) [6, 392], або справу Мартіча (обов'язок надати обвинувачуваному провести перехресний допит свідка) [7, § 486].

Напрацювання цих органів міжнародного правосуддя заклали фундамент більш розвинутих правил доказування, що були прийняті для Міжнародного кри-

мінального суду (далі – МКС) за Римським статутом 1998 року [8]. Правила процедури і доказування МКС [9] можна розглядати як синтез традицій загального та континентального права в більшому ступені, ніж це було характерно для більш ранніх трибуналів, що, як уявляється, сприяло більш універсальному сприйняттю як самих правил, так і ідеї міжнародного кримінального судочинства. Водночас, характерною особливістю залишається широка дискреція суддів. Так, стаття 69 Римського статуту підкреслює широкі повноваження Суду в оцінці допустимості доказів, виключаючи лише ті, що прямо порушують Статут чи міжнародно визнані права людини. Неможна характеризувати це як недолік. Скоріше це є особливістю процедури доказування в міжнародному кримінальному процесі як такому, що може виглядати виправданим, з урахуванням, з одного боку, високого рівня підготовки та неупередженості міжнародних суддів, а з іншого – різних правових традицій, які повинен враховувати МКС в своїй діяльності.

З цього історичного шляху можна зробити висновок, що інститут доказування в міжнародному кримінальному процесі сформувався як сутність *suī generis*, яка відрізняється в самій своїй основі від аналогічних інститутів в будь-якій національній правовій системі. Еволюція цього інституту від прагматичної гнучкості Нюрнберга до більш систематизованої структури МКС відображає ширшу генезу міжнародного кримінального права як дисципліни – такої, що продовжує розвиватися через постійну практику судів.

Список використаних джерел:

1. Ландарь Е. М. Інститут доказування в кримінальному процесі та його практичне значення. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2011. № 1. С. 201-207.
2. Evidence in International Criminal Procedure: A Commentary. URL: <https://department-ambos.uni-goettingen.de/index.php/forschung/evidence-in-icp> (дата звернення: 27.03.2026).
3. Charter of the International Military Tribunal, 8 August 1945. URL: http://www.icls.de/dokumente/imt_statute.pdf (дата звернення: 27.03.2026).
4. International Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of the former Yugoslavia since 1991. Rules of Procedure and Evidence, 1994. URL: https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Rules_procedure_evidence/IT032Rev50_en.pdf (дата звернення: 27.03.2026).
5. ICTR Rules of Procedure and Evidence, 1994. URL: <https://unictr.irmct.org/sites/unictr.org/files/legal-library/150513-rpe-en-fr.pdf> (дата звернення: 27.03.2026).
6. Prosecutor v Popović et al (Judgement) IT-05-88-A, ICTY Appeals Chamber, 30 January 2015. URL: <https://cld.irmct.org/assets/filings/Judgement-Popovic-reduced.pdf> (дата звернення: 27.03.2026).
7. Prosecutor v Martić (Judgement) IT-95-11-A, ICTY Appeals Chamber, 8 October 2008. URL: <https://cld.irmct.org/assets/filings/Judgement-Martic.pdf> (дата звернення: 27.03.2026).

8. Римський статут Міжнародного кримінального суду, 1997. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_588 (дата звернення: 27.03.2026).

9. ICC Rules of Procedure and Evidence, 2002. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_588 (дата звернення: 27.03.2026).

Ключові слова: міжнародне право, правоохоронна діяльність, доказування, кримінальний процес, міжнародне правосуддя.

Key words: international law, law-enforcement activities, proof, criminal proceedings, international justice.

Taylor Alla Valeriivna

National University «Odesa Law Academy»,

Postgraduate Student at the Department of International and European Law

UNIVERSAL PERIODIC REVIEW AS A MECHANISM FOR MONITORING HUMAN RIGHTS IN ISLAMIC STATES

The development of international mechanisms for monitoring human rights has led to the creation of new forms of supervision within the United Nations system. One of the most notable among them is the Universal Periodic Review (UPR), established in 2006 under the Human Rights Council. «It is a unique mechanism within the UN system for the periodic review of the human rights records of all 193 UN Member States. As one of the main features of the Human Rights Council, the UPR reformed and restructured how the UN system assesses respect for human rights» [1]. It is designed as a universal process in which all United Nations Member States are regularly reviewed with regard to their human rights obligations. This mechanism combines elements of political dialogue with legal assessment and has gradually become an essential part of the international human rights framework. In the Islamic states, where the relationship between international norms and domestic legal traditions may raise specific questions, the UPR provides a useful framework for examining how international monitoring functions in practice.

The Universal Periodic Review derives its normative foundation from Human Rights Council Resolution 5/1 (2007), which established the institutional framework and guiding principles of the mechanism [2]. From a procedural perspective, the UPR is structured as a cyclical process, typically occurring every four to five years, during which each state undergoes review by its peers. The process is based on three primary sources of information: national reports submitted by the state under review, compilations prepared by the Office of the High Commissioner for Human Rights, and stakeholder submissions, including those from civil society organizations. The review culminates in an interactive dialogue and the adoption of recommendations addressed to the state concerned [3, p. 3].

The UPR is often described as a peer-review mechanism, as it is conducted by states rather than independent experts. This feature creates a cooperative environment,